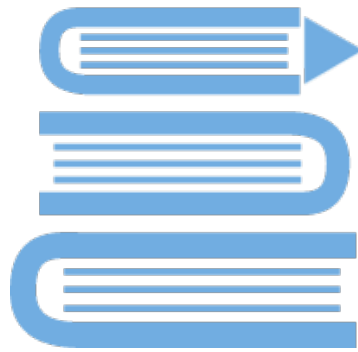

ExamLearn.ie

Géibheann

Géibheann

Géibheann

Ie Caitlín Maude

Ainmhí mé (*I am an animal*)

- ainmhí allta (*a wild animal*)
- as na teochreasa (*from the equator*)
- a bhfuil cliú agus cáil (*who is famous*)
- ar mo scéimh (*for my beauty*)
- chroithfinn crainnte na coille (*I would shake the trees of the forest*)
- tráth (*for a while*)
- le mo gháir (*with my cry*)
- ach anois (*but now*)
- luím síos (*I lie down*)
- agus breathnaím trí leathshúil (*and I look through one eye*)
- ar an gcrann aonraic sin thall (*at that solitary tree over there*)
- tagann na céadta daoine (*hundreds of people come*)
- chuile lá (*every single day*)
- a dhéanfadh rud ar bith (*who would do anything*)
- dom (*for me*)
- ach mé a ligean amach (*except let me out*)

Saol agus Saothar an Fhile:

Saol

- Rugadh í i Ros Muc, Conamara.
- Mhair sí ó 1941 go 1982.
- Oileadh mar mhúinteoir í.
- Chaith sí tréimhsí mar mhúinteoir in áiteanna éagsúla.
- Bhí cliú agus cáil uirthi mar: amhránaí ar an sean-nós, aisteoir, file agus gníomhaí teanga.
- Ghlac sí páirt Máire Ní Chathasaigh sa chéad léiriú den Triail in Amharclann an Damer i mBaile Átha Cliath sa bhliain 1964.

Saothar

- Foilsíodh dhá bhailiúchán dá cuid scríbhneoireachta tar éis a báis: - Caitlín Maude: Dánta (1984) - Caitlín Maude: Drámaíocht agus Prós (1988)
- Scríobh sí an dráma an Lasair Choille.

Téamaí

An Nádúr

Ar an mbonnleibhéal is dán faoi ainmhí atá anseo. Ainmhí fiáin, nó ainmhí atá in ainm is a bheith fiáin

b'fhéidir. Tugtar cur síos dúinn ar ainmhí breá atá (nó a bhí) ina rí ar an dufair "chroithfinn croinnte na coille / tráth / le mo gháir". Is dócha gur leon atá san "ainmhí allta" seo cé nach ndeir an file linn go baileach gur leon atá i gceist.

Tugtar cur síos dúinn ar áilleacht an ainmhí agus é ag feidhmiú ina cheantar dúchais "a bhfuil cliú agus cáil / ar mo scéimh". Ach ansin bíonn sé in ísle brí agus dímhaoin nuair a cheansaítear i nGairdín na nAinmhithe é "ach anois / luím síos / agus breathnaím trí leathshúil". Rud a théann i gcoinne nádúr an ainmhí.

Saoirse / Daoirse

Is léir dúinn ó bheith ag léamh an dán gur mó i bhfad an tsaorse a bhíodh ag an leon agus é amuigh sna teochreasa, ag déanamh an rud is dúil dó a dhéanamh.

Ach ní hamhlaidh go bhfuil saorse ar bith aige nuair a chuirtear i ngéibheann é sa zú "an crann aonraic sin thall". Tá sé ag maireachtáil ach is ar éigean go bhfuil sé beo. Níl sé leath chomh fuinniúil nó sásta is a bhí sé nuair a bhíodh sé saor.

Is cinnte nach dearfach an cur síos a thugtar ar an gcréatúr bocht seo agus é srianta ina dhaoirse.

Ceartha Daonna

Tá an chuma ar an scéal gur dán fáthchiallach (allegorical) atá anseo, agus nach faoi leon amháin go bhfuil an Maudeach ag labhairt. Tuigimid gur bean agus file a bhí i gCaitlín Maude. Dhá dhream iad seo a bhfuil stair fhada acu de bheith imeallaithe ag an tsochaí.

Tá comparáidí soiléire idir a saolta agus saol an ainmhí bhoicht sa scéal seo. Ní ligtear dóibh a rud féin a dhéanamh agus a gcumas iomlán a fhorbairt. Cuirtear srian orthu agus coinnítear i mboscaí iad.

Mar sin, is dán é seo a cheiliúránn an tsaorse agus a chaitheann aníos ar an daoirse. Seasann sé an fód ar a son siúd atá ar imeall na sochaí agus nach dtugtar cead dóibh bheith saor.

Teicníochtaí

Codarsnacht

Is teicníc fhileata ríthábhachtach í an chodarsnacht. Is minic a fhaighimid léargas níos éifeachtaí ar dhá rud nuair a chuirtear i gcomparáid iad le taispeáint cé chomh héagsúil is atá siad ó chéile.

An úsáid a bhaintear as an gcodarsnacht sa dán seo ná chun an dá shaol atá caite ag an leon a shamhlú. Sna chéad ocht líne tá an leon lánsásta agus é ag feidhmiú de réir a nádúir. Tá an tsaorse aige an saol ar mhian leis a chaitheamh a chaitheamh, gan aon ní ag cur isteach air.

Ach sa dara cuid den dán ní hamhlaidh go bhfuil an leon saor ná sásta a thuilleadh. Bhíodh sé saor, anois tá sé sáinnithe i ngéibheann Ghairdín na nAinmhithe. Chroithfeadh sé "crainte na coille" tráth lena ghlór, ach anois, is ar éigean go mbreathnaíonn sé "trí leathshúil / ar an gcrann aonraic sin thall". Roimhe seo bhíodh sé iontach fuinniúil ag screadadh trasna na gcrann ar fad sa choill. Ach níl ina phríosún anois ach crann uaigneach amháin. Agus ní féidir leis féachaint air lena dá shúil fiú.

Meafar

Is dán cliste atá sa dán seo sa chaoi is nach bhfuil sé srianta do chearta na n-ainmhithe. Ar dhromchla an dán luaitear an leon, agus déanann an bhrí liteartha sin ciall as a stuaim fhéin. Ach is féidir anuas air sin smaoineamh ar na téamaí céanna agus mar a bhaineann siad le cearta na mban agus cearta na bhfilí. Is teicníocht sa bhreis í pearsantú a ligeann don fhile é seo a dhéanamh. Ní shamhlaímid go bhfuil ainmhithe in ann abairtí a chur le chéile, ach éiríonn leis an leon sa dán seo an méid sin a chur i gcrích.

Cuirtear an léitheoir ag machnamh nuair a úsáidtear meafair, agus ní mór dul ag tumadóireacht níos

doimhne leis an mbrí iomlán a fháil as an dán. Saibhrítear an dán dá bharr.

Uaim

Deirtear gur chóir gach dán a léamh os ard. Agus is fuaimeann binne a dhéantar ar an gcluas nuair a ritheann roinnt focal le chéile dtosaíonn leis an litir chéanna. Baintear úsáid éifeachtach as an teicníocht seo sna línte:

" **a** inmhí **a** lta"

" **c** liú agus **c** áil"

" **c** hroithfinn **c** rainnte na **c** oille"

Neartaíonn siad na línte sin sa dán. Is spéisiúil a thabhairt faoi ndeara chomh maith nach uaim ar bith sa dara leath den dán agus cur síos á thabhairt ar an saol gruama a chaitheann an leon agus é i ngeibheann.

Íoróin

Tá íoróin thruamhéalach sa dán seo. Ní féidir áilleacht an ainmhí agus é ag feidhmiú de réir a nádúir a cheistiú. Agus is toisc go dteastaíonn ó dhaoine an áilleacht seo a fheiceáil, nach féidir leo "tagann na céadta daoine / chuile lá / a dhéanfadh rud ar bith dom / ach mé a ligean amach".

Tagann neart agus dathúlacht an ainmhí ón tsaoirse atá aige a rogha rud a dhéanamh agus é ina rí ar an dufair. Ach nuair a bhaintear an tsaoirse seo de chun é a cheansú i ngairdín na n-ainmhithe, baintear an áilleacht chéanna is a theastaigh ó na daoine a fheiceáil! Ní féidir iontas a chur i mbosca, ní mór dó bheith saor.

Meadarach

Is saorvéarsaíocht atá sa dán seo, ritheann na smaointe ar fad isteach ar a chéile ar an gcúis sin. Ní úsáidtear poncaíocht ar bith ach oiread. Seans nach bhfuil sé ar chumas an ainmhí gramadach cheart a úsáid cé go bhfuil sé in ann labhairt.

Mothúcháin

Brón

Is léir go bhfuil an t-ainmhí bocht in ísle brí nuair atá sé teanntaithe i nGairdín na nAinmhithe. Ní atá níos brónaí fós ná go dtuigimid go mbíodh saol an mhaidh bháin aige agus é amuigh san fhiáin. Ach anois "luíonn sé síos", tá díomá orainn go bhfuil sonas an leoin tar éis imeacht uaidh toisc go bhfuil sé anois i ngeibheann. Músclaítear cumha ionainn dá bharr.

Uaigneas

Nuair a bhíodh an leon saor "bhí clú agus cáil ar mo (a) scéimh". Chroithfeadh sé "crainte na coille" lena "gháir". Bhí an chumhacht ar fad aige amuigh sa nádúr agus é ina rí ar an dufair. Ach baintear é sin ar fad uaidh mar aon lena chairde nuair a chaitear isteach sa zú é.

Anois aithníonn sé "an crann aonraic sin thall". Níl ach crann amháin ina shaol nuair a bhíodh foraois iomlán tráth dá raibh. Is léir go bhfuil sé uaigneach agus go n-airíonn a chlann, a chairde agus a shaol eile uaidh.